

literācija, kultūra, žmogus lietuvių
rašytojų kūrinuose draminiuose kūriniuose

Planas

I. Praminio kūrinio ypatybės.

II. Lietuvių rašytojų draminiai kūriniai:

1. V. Krėvės „Skirgaila“:

- Skirgaila-traagiška asmenybė,
- valdovas-politikas-žmogus,
- „tarp dviejų pasaulių“

2. B. Krėvės draminiai kūriniai.

3. literinės dramos tradicijos teorija J. Grūšas,

4. kuqiztantis A. Škėma:

c) A. Škėmos dramų ypatybės,

a) „Pabudimas“, „Živilė“,

b) ~~„Pabudimas“~~

~~„Vienas ir kiti“~~

d) A. Škėmos reikšmė lietuvių literatūrai.

5. kiti lietuvių išeivijos dramaturgai.

~~6. Lietuvių dramos padėtis šiandien.~~

III. Lietuvių dramos padėtis šiandien.

Draminis kūrinys yra skiriamas teatrui. Rašytojas, rašydamas dramą, pjesę, komediją ar tragediją, tikisi, kad jo kūrinys pirmiausia bus pastatytas teatro scenoje. Tačiau atrodo, kad dramini kūrinį yra daug sudėtingiau rašyti nei romaną, apsakymus ar poeziją. Dramoje rašytojas savo mintis, jausmus išreiškia herojų kalba, žodžiu kaip žmogaus bendravimo priemonė, ~~kaip~~ žodžiu kaip kultūrinė kalba. Teatro pastatymas – tai visų meno formų sintezė. Spektaklyje yra ir muzika, ir dailė, ir rašytojo kūrinys. Gera drama, kūrinys rašytojas jūgia visus menus, tačiau didelę galimybę režisieriaus interpretacijai, kai per parašytą kūrinį ~~ist~~ išreiškiamos ne tik autoriaus, bet ir režisieriaus mintys. Spektaklis – tai kūrinio autoriaus ir režisieriaus bendra dailinė ir kompozitoriaus bendras kūrinys. Tik gerai parašytas draminis kūrinys, kuriame modeliai sistema mintis, verda tikros herojų aistros ir jausmai, tačiau galimybę tobulai jį išmūstyti teatro scenoje.

Lietuviška poezija, proza, drama uniformavo

palėgijus neseniai gal kiek aukščiau atsirado poezija – jau XVI amžiuje. Pirmasis ^{ieji} lietuviški draminiai kūriniai pradėti rašyti XIX a. pabaigoje. Pirmasis lietuviškas vaidinimas įvyko 1898m. Palangoje, kur buvo suvaidinta keturaktė komedija „Amerika pirty“. XX a. pradžioje pradėjo reikštis tokie rašytojai kaip S. Čiurlionienė-Kymantaitė, G. Landsbergis-Zemkalnis, Zemaitė. ^{šiuo} kūriniai daugiausia buvo komedijinis pobūdis dar ne visai tobulai parašyti, be gilesnės minties ar stipresnio jausmo. ^{šiuo} Lietuvos Respublikai pradėjo vystytis ir kultūra. Trečiame ir ketvirtame dešimtmetyje išėjo tokie ^{šiuo} dramaturgai kaip V. Vaičiūnas, V. Krėvė, V. Mykolaitis-Putinas, B. Smoga. ~~Beveik dešim~~ ^{Beveik dešim} V. Krėvė, V. Mykolaitis-Putinas, B. Smoga daugiausia rašė istorinius temomis. Savo tautos praeityje vylusiais istoriniais įvykiais, žėtu jie išreiškėdavo savo mintis, būdingas XX a. pradžios žmogui. Beveik dešimtmecio pradžioje i teatro scena išėjo dramaturgas ir režisierius B. Daukšaitis. Pradėjo rašyti dramas Juozas Grizas. Po kario laikotarpio, iš lietuvoje gyvenančių dramaturgų, beveik niekas ir nepažymėjo draminių ^{kūrinių} rašy-

ne. Šī spraga kompensavo ievējos dramaturgai. Tai A. Škēma, K. Ostrauskas, A. Laušberģis. Šinos rāsūtō jus mes runā, zināme tik dabar, ir matēme, kad kēi kur ne iš jū gali prilygti net klānikams. Iki astūnto-
desīnto ^{pusīnto} desīntmeīo pānceīstē tik keletas autōrijs:
K. Saja, J. Glinšis, Just. Marcinkevičius. Šino metu drama-
turģi padarģē, bet tokijs rēpīns ir stiprijs kaip V. Krē-
vē, ar A. Škēma, dar vēra. Dabars spausdina dramas
ir tie patys K. Saja, J. Glinšis, Just. Marcinkevičius, kēik
arīstēian dar nāsē J. Grūšas. Atīrādē ir naujys vārdes,
tai S. Baltēnis, V. Januškaitylē, R. Gavelis, G. Mareckaitē, J.
Banauskaitē. Bet tai jau vēra te stipriji klānikini
~~lietuvīn drama~~ ar ievējos lietuvīn drama.

Vienas rēpīkianis, Lietuvas Republikas laikys dra-
maturģis yra V. Krēvē. Jis parāsēta tokijs dramīnīns kū-
rīnīns, kaip "Zarīnas", "Skirgaila", "Kīdāngē mīrtis". Dār-
nīanīnīai ūstātōra Lietuvas teatrōrē yra ketuvīn dālīn
īstōrijs drama iš reuovēs lietuvīn apvenīnō "Skirgaila".
Paqūndīnīs veīkējas dramōjē - Lietuvas kūnīgāitēstīs Skir-
gaila. Skirgaila yra tragīška asmenīpē. Vīsoš dramōjē
kelīamos problēmas rējani m Skirgailos asmenīn. Skir-
gaila apvenā dōiejys epōctus sātbrēpōjē, jis pākeīcīa sāt-

vājī pagonīškāji tīkējīma kīstīcīonīškōju. Nōvs Skir-
gaila ir išnīzādējō senājo tīkējīnō, bet naujō dar nepriē-
mē. Tai vīena tragīzme priēzāsēis, kaī Skirgaila blās-
koni ir dōejōja tarp senōjo pagonīškōjo ir naujōjo
kīstīcīonīškōjo Dīevō. Skirgaila yra ir valdōvas, ir po-
lītīkas, ir zīnōģis. Pīnīanīnīa zīnōģis. Vīenāme zīnōģu-
je yra rēnkīnīi rēderīnāmi zīe tarp brūzāi. Pīdžīan-
nīa priēspriēza - zīnōģis ir valdōvas. Tai antra Skir-
gailos tragīzme priēzātīs. Tragīškas jīs ir savō
sātīpīnīnōrē m Ona Dūonīte. "Skirgailos" veīkmas
vīpīnīta vīduramzīrīs, ir Skirgailos valdīnīmas atīkīnīka
tā leīkōtarpī. Jīs yra zīarūrus ir despōtīškas valdō-
vas, sāt jō zōdīs - īstādīnīmas. Skirgaila drēvus zīnōģis,
ir māģta drāsas pōrtīnīti priēsnōrē. Jīs gērbīa savō
priēsa, vohīetī kēterī, nes jīs atvīrai sātō savō mīntīs
ir nōrus. Skirgaila yra zīnōģis nepriēklānsātīs savō
kātīnēcīnī, Skirgaila naujōš epōctōš zīnōģis - "īšau-
ģis" iš savō laīkō. Jīs nūpīnānī Lietuvas atēitīnī, jīs
jīs zīnōģis ir pōcīs Lietuvas, padarīptī laīmīģāis, bet
nēzīnō (kaip tai padarīptī. Šīs tīkīstas jānī yra aukš-
cīan vīzīo, jīs net nēkreīpīa dēmesīo ī savō asmenī-
nīs apvenīnō. Skirgailos tīkīstas - īssāngōtī nēnīkādģ-

ta, Lietuva. Jis yra dramatiskai labai stiprus žmogus, ir dar turi jėgą savoje ką nors keisti. Dramos pabaigoje, kai karas pratametas, keleris užkostas po žeme, o Ona suomti neklimba ant kelerių kapo - Skirgaila musiam jį, mūndyti, bet Dargaila jį nustabdė. Gal Skirgaila apsigalvojo, gal jį nustabdė draugas... Skirgaila lieka vienas kritikoje sakoma, kad Skirgaila yra žiaurus megdėtojas arba nelaimingas megdėtojas, o aš sakau, kad Skirgaila yra nelaimingas megdėtojas. Skirgaila-žmogus laimi prieš Skirgailą, bet doka, ir politika. Jis lieka žmogumi istorijos ir aštrus kultūry. "Skirgaila" - vienas reikšmingiausių lietuvių draminių kūrinių, kur beįtaiciant istorijos kultūros ir žmogaus pramius ^{sąpratai} reikšmei pirmą vietą vėima žmogus, kad ir koks jis būtų. Visais laikais, visose epochose žmogus lieka toks pat, žmogus lieka žmogumi.

Per vienas kūrėjas, rašęs tuo pačiu metu kaip ir V. Krėšė, yra Balys Sruoga. Baisai visos jo didžionios dramos vėikia tolimą Lietuvos istoriją, Lietuvos valstybės kūrimosi pradžia. Reikšmingiausias B. Sruogos dramos: "Miltėno paunksmeje", "Karimieras Sapiega", "Apyaušrio

d
Dalia". "Miltėno paunksmeje" vaizduojamas Vytauto, pas keltimo Lietuvos karalinui epizodas. "Apyaušrio Daliuje" vaizduojamas valstiečių, nihilimas. Pėgrindinis veikėjas Dalia Radvilaitė, nihilimo dalyvė, nihilėliu, įkoepėje, nihilėliu "duanos vadas". Dalia kviečia koooti už Lietuvos nepriklausomybę, prieš svetimsalins pomus. Namycian, kad Dalias paveikulu B. Sruoga pasairdavo laisvos tautos tarėcia, Lietuva. Dalia dėl kosos tikslu, kaip ir Skirgaila, atisako asmeninio gyvenimo. Nors Dalia nėra ^{mūsi, tautos} literatūroje pats "stipriausias" per moters paveikulas, bet vis tiek tai reikšmingas epizodas lietuvių dramaturgijoje.

Istorinės dramos tradicijas tęsia Juozas Grušas. Jo dramos yra parašytos jau pėkariniu laikotarpiu. Svarbiausias istorinės dramos: "Barbora Radvilaitė", "Ungija", "Rokviem bajoram", "Švitrigaila". J. Grušo dramose mes vėl matom kosas dėl Lietuvos laisvės, savarankiškumo. Naro namypu, svarbiausia drama yra "Barbora Radvilaitė". Čia jau aiškiai matoma, kad Barbaros Radvilaitės paveikulu J. Grušas pavairdavo atbūdanėcia, Lietuva. Žioje dramoje, tiek tiek skirtingai, negu V. Krėšės ar B. Sruogos, matome jau šiu dienu Lietuvos, jos skausmus ir žairdas dėl istorijos, kultūros, ir aišku

dēl Ēmogaus, patafintus i XVII. Lietuvas paveikla.
J. Grūšas vienintēlis genkto - astūto desimtmēcīo
dramaturgas, kures Lietuvas istorijos tenomis, atspīn
dēdamas Xta. antrosios pusēs Ēmogaus (Lietuvas Ēmo-
gaus) mīntis, rūpescius, klausmus. Nors J. Grūša, dar ga-
line laikyti dabartinim dramaturgu, bet jis jau yra
tapęs klainku lietuvių literatūroje.

Lietuvių literatūroje yra didžiulė spraga —
tai pokarinė literatūra. Bet aš sakyciau, kad ir tos
"spragos" nėra — juk yra lietuvių išeivijos literatūra.
Pats ryškiausias išeivijos rašytojas dramaturgas, nors
rašė ne tik dramas, yra Antanas Škėma, žmogus auto-
katastrofoje 1961m. Reikšmingiausias A. Škėmos dramoz
(jis ir pats jas taip vertino) — "Pabudimas", "Živilė" ir "Kie-
nas ir kiti". Kitos dramos: "Julijana", "Žvalkidė", "Kalėdų
vaizdelis", "Ataraxia". Trijose pagrindinėse A. Škėmos
dramose veiksmas vyksta Lietuvoje, ir dariniausiai tra-
giškainiais 1941 metais. "Živilėje" pirmas veiksmas vyk-
sta viduramžių Lietuvoje, antras — 1963m. sukilimo
metu, trečias — 1941 metais. Drama "Živilė" paremta le-
genda, apie kovotoją dēl Lietuvas laisvės — Živilę.
Vidurose trūjurose veiksmuose Živilė lieka tokia pati

dēl Lietuvas laisvės atisako ir savo laisvės atis-
sako asmeninės laisvės laimės ir gyvenimo. Tik kiti
veikėjai kiekviename veiksmo keičiasi. Glušnis, ku-
nis pirmame veiksmo vieta Lietuvas laisvės, dēl savo
asmeninės laisvės išduoda lietuvių pilį. Antrame veiks-
me Glušnis taip pat vieta laisvės Lietuvai, bet
dēl asmeninės laisvės išduoda tik dēl savo padē-
ties drebancius i Lietuvos išdavikus Asautą ir
karįjotą. Trečiamame veiksmo Glušnis jau nieko ne-
beišduoda — kovoja už Lietuvas išdavimui, iš bolsēvi-
kus. ~~Šis~~ ~~veiksmas~~ Asautas — kaip buvo niekšas, taip
ir liko juo, visore tragiškose Lietuvai situacijose
karįjotas, trėškes turto, vėliau garbės, trečiamame veiks-
me jau susimąsto kas tai yra Tėvyne, žmogus, koks
žmogaus likimas išdavus Tėvyne. Labiausiai verti-
nama il yra drama "Pabudimas". Pabudime spren-
džiamos tokios problemos, kaip išdauytės kaip tokios,
tikro likimas atisakant asmeninės laimės, Tėvy-
nės (t.y. Lietuvas) likimas, tikėjimo skelbiamom ide-
om problema. Kazys, bolsēviku vėintame Vilniuje,
uošia ginčluota sukilimo. Jis surekamas ir suima-
mas ~~da~~ enkavedistų — sēdi kalėjime. Kameroje

iedi kuniģas Antanas, kuris turi būti nusaudytas. Pijus, NKVD tardytojas, Kazio klasis draugas, iki mirtikimo su Kaziu „gerai“ dirba savo darba. Dramos pradzioje Kazys su Antanu kalbasi apie galima nusaudyma. Antanas meldziasi. Ju pokalbis vyksta apie tai, ar sunku yra mirti. Kazys sako, kad sunkiau na yra zenoti tuos kelis zingsnius iki duru, „u kuriu sanda“. Kol p Pijus ~~gerai dirba savo dar~~ nesu-
ritiko su Kaziu, jis „gerai“ dirba savo darba. Jiem mirtikus, prisimenama praitis ir per pokalbi su Kaziu, Pijuje pradeda tusti emogus. kai Pijus nusanna Kazie, nes yra priverstai taip padaryti, ir kai jis nusanna Prana, euhavedista, kuris nori Pijus „sulikviduoti“, Pijuje galutinai atkanda emogus. Dramos pabeigoje Antanas meldziasi kartu su Pijumi. Raimi emogus, laimi tikėjimas Dievu, lai-
mi tikėjimas emogumi.

A.Škema, gyvenamas Amerikoje, galėjo laisvai galėjo susipažinti su naujais literatūra, su nau-
jais teatre rovenis. Ir jo dramos atveša i
lietwian literatūra naujų vėjų. Pirmiausia, A.Škė-
nas dramose ~~u~~ apraija naujos formos, nauja

teatro specifika. Labiausiai tuo pasižymi vienaveik-
mis pjesės „Kaledy vaizdelis“ ir „Ateraxia“. I lietu-
vii literatūra ateina naujas emogus - A.Škė-
nos emogus. A.Škema buvo dangeli melis, ignoro-
jamas Lietuvoje. Nors jis ir neegveno Lietuvoje, bet
jo uela visa, laika buvo Lietuvoje. Galima saky-
ti, kad jo dramos yra daug labiau lietuviškesnis,
negu kai kurii rašytojų, režisierii ir gyvenusių
Lietuvoje. Dabar jau po truputi A.Škema priži-
ta i Lietuvą. Pastatyti du spektakliai: ^{žiauriose} ~~Paveikse~~
režisierius pa I. Padejimas pastatė „Evakide“ ir ~~Kan-~~
~~ne~~ ~~te~~ Vilniuje režisierius I. Vaitkus pastatė
„Pabudima“. Tikim, kad tai tik pati pradžia
pradžia.

Išvijoje taip ^{pat} hūri dramaturgai K. Ostaus-
kas ir A. Landsbergis. Kol kas apie juos Lietuvoje
nėrai kas žinova, bet ateis laikas ir jiems.
Būtinai!

Žiandieninė lietuvių dramos padėtis yra la-
bai sudėtinga. Dramaturgai, parašę dramas, skun-
dziam, kad režisieriai nenori jų statyti. Jeigu reži-
sierius nenori statyti pjesės, matyt yra tam tikros

